

JAVNA USTANOVA GIMNAZIJA
„SLOBODAN ŠKEROVIĆ“

IZVJEŠTAJ O SAMOEVALUACIJI ŠKOLE NA DALJINU

ŠKOLSKA 2019/2020. GODINA

April, 2020. godina

Sadržaj

I UVODNE NAPOMENE.....	3
II REALIZACIJA NASTAVE NA DALJINU I NAPREDOVANJE DJECE U VANREDNIM OKOLNOSTIMA	5
Prikaz i diskusija rezulta online ankete s učenicima i roditeljima	7
Na koji način djeca provode slobodno vrijeme u izolaciji?	7
Uključenost u proces učenja na daljinu	8
Posjedovanje IT uređaja putem kojeg učenici prate nastavu	9
Organizacija nastave na daljinu – koje platforme i aplikacije se najčešće koriste.....	10
Organizacija nastave na daljinu – materijali za učenje	11
Organizacija nastave na daljinu – povratna informacija od strane nastavnika	11
Opterećenost učenika učenjem i izradom domaćih zadataka u odnosu na period kada se nastava odvijala u učionici i potreba za podrškom roditelja	12
Procjena uspješnosti koncepta učenja na daljinu u Gimnaziji	14
Kako učenici vide uspješno organizovan način rada u okviru koncepta učenja na daljinu.....	14
Kako učenici vide manje uspješno organizovan način rada u okviru koncepta učenja na daljinu	15
Komunikacija s odjeljenjskim starješinomi predmetnim profesorima	17
Šta su najveće prepreke konceptu uspješnog učenja na daljinu u Gimnaziji	18
Preporuke ili sugestije za poboljšanje koncepta učenja na daljinu u Gimnaziji od strane učenika i roditelja	19
III PREDLOZI ZA UNAPREĐENJE	21
IV ANEKSI.....	22
Aneks 1: Pitanja online ankete za učenike „Učenje na daljinu“	22
Aneks 2: Pitanja online ankete za roditelje/staratelje „Učenje na daljinu“	25

I UVODNE NAPOMENE

Po odluci Vlade Crne Gore, a poštujući preporuke Nacionalnog koordinacionog tijela protiv zaraznih bolesti zbog pojave Korona virusa (Covid-19) od 16. marta 2020. godine obustavljen je rad u svim vaspitno-obrazovnim ustanovama. Kako bi se učenicima obezbijedio kontinuitet u radu odlučeno je da se pređe na online komunikaciju i razvije koncept učenja na daljinu. Osim snimanja prioriternih sadržaja, koje je organizovalo Ministarstvo prosvjete, u Gimnaziji „Slobodan Škerović“ organizovana je komunikacija uz pomoć platforme, koju Škola ima od septembra 2019. godine, ali i uz ostale IT alate/platforme: viber grupe, mejlove, Zoom, Microsoft Teams...

Škola ima svoj server, obučen jedan broj nastavnika koji je radio u specijalističkim odjeljenjima, ali i jedan broj nastavnika koji je u tome vidio dobru podršku za nastavu. Tehnički smo opremljeni, a pojačane su i frekvencije, kako bi platforma podržala razmjenu tolikog broja materijala.

U cilju pružanja podrške nastavnicima da realizuju nastavu na daljinu i učenicima da kontinuirano nastave da prate nastavu u uslovima kada je sav obrazovni proces preusmjeren iz klasičnih učionica u virtuelne i online komunikaciju, **oformljen je Tim i kreiran Akcioni plan za obezbjeđenje kvaliteta učenja na daljinu.**

Članovi Tima za obezbjeđenje kvaliteta učenja na daljinu:

- Zoja Bojanić-Lalović, direktorica
- Biljana Đurišić, pomoćnica direktorice
- Dragana Radunović, organizatorica nastave
- Mladen Janković, ICT koordinator
- Sanja Marjanović, bibliotekarka
- Gordana Arsović, pedagogica
- Marija Gošović, psihološkinja
- Vanja Rakočević, pedagogica
- Milica Usančević, profesorica

Akcioni plan predvidio je brojne aktivnosti osmišljene radi obezbjeđivanja kvaliteta učenja na daljinu, a najznačajnija podrška nastavnicima ogleda se u sljedećem:

- Online obuka i kontinuirana podrška za realizaciju nastave uz pomoć školske platforme i ostalih IT platformi i alata;
- Izrađene su metodičke smjernice za planiranje, organizaciju i izvođenje nastave, kao i za praćenje rada i ocjenjivanje učenika.

Akциони plan je predvidio i samoevaluaciju koncepta učenja na daljinu i oformljen je Tim za samoevaluaciju koncepta učenja na daljinu:

- Vanja Rakočević, pedagogica,
- Gordana Arsović, pedagogica,
- Milosava Mrdak-Mitrović, prof. sociologije.

Tim za samoevaluaciju škole na daljinu kreirao je, u aprilu 2020. godine, mjesec dana nakon izvođenja nastave na daljinu, metodologiju istraživanja kako bi procijenio uspješnost realizacije nastave na daljinu i napredovanja djece u vanrednim okolnostima izazvanim KORONA virusom.

Izveštaj o samoevaluaciji škole na daljinu premile su članice Tima za samoevaluaciju.

II REALIZACIJA NASTAVE NA DALJINU I NAPREDOVANJE DJECE U VANREDNIM OKOLNOSTIMA

Kako bismo na sveobuhvatan način procijenili uspješnost realizacije nastave na daljinu i napredovanja djece u vanrednim okolnostima izazvanim KORONA virusom, sprovedeno je istraživanje, koje je prema metodološkom pristupu i načinu prikupljanja podataka bilo kvantitativno. Istraživanje je sprovedeno u periodu 15-22.4. 2020. godine.

Cilj istraživanja:

- ustanoviti stavove učenika i roditelja/staratelja o organizovanom konceptu učenja na daljinu,
- identifikovanje oblasti u okviru kojih treba raditi na unapređenju organizacije i realizacije nastave/učenja na daljinu.

Zadaci:

- utvrditi način provođenja vremena učenika tokom izolacije
- utvrditi tehničke mogućnosti učenika za realizaciju nastave na daljinu
- utvrditi dominantan način organizacije nastave (korišćenje određenih resursa)
- utvrditi percepciju redovnosti nastavnog procesa i pravovremenosti povratnih informacija
- utvrditi procjenu stepena opterećenosti učenika u odnosu na nastavu u redovnim okolnostima
- utvrditi stepen zadovoljstva načinom organizacije koncepta učenja na daljinu
- utvrditi zadovoljstvo načinom komunikacije učenika/roditelja i staratelja s predmetnim nastavnicima i odjeljenjskim starješinama
- identifikovati oblasti u okviru kojih treba raditi na unapređenju organizacije i realizacije nastave/učenja na daljinu
- prikupiti predloge učenika i roditelja/staratelj za unapređenje nastave na daljinu

Način prikupljanja podataka: anketiranje učenika i roditelja/staratelja

Za prikupljanje podataka kreirani su online upitnici „Učenje na daljinu”. Kombinovana su otvorena i zatvorena pitanja (ponuđeni odgovori, višestruki odgovori). Upitnik za učenike se sastojao od ukupno 15 pitanja, a upitnik za roditelje/staratelje je imao jedno pitanje manje - 14.

Uzorak i struktura:

Upitnik je dobrovoljno i anonimno, putem google platforme, popunilo **ukupno 370 ispitanika/ca - učenika I - IV razreda**. Kada je u pitanju polna struktura, na anketu je odgovorilo 74,9% ispitanica ženskog pola, dok je procenat muškog pola bio 25,1%. Što se tiče uzrasta učenika, struktura je sljedeća:

- Učenici II razreda - 33,8%
- Učenici I razreda - 23,5%
- Učenici IV razreda - 23%
- Učenici III razreda - 19,7%

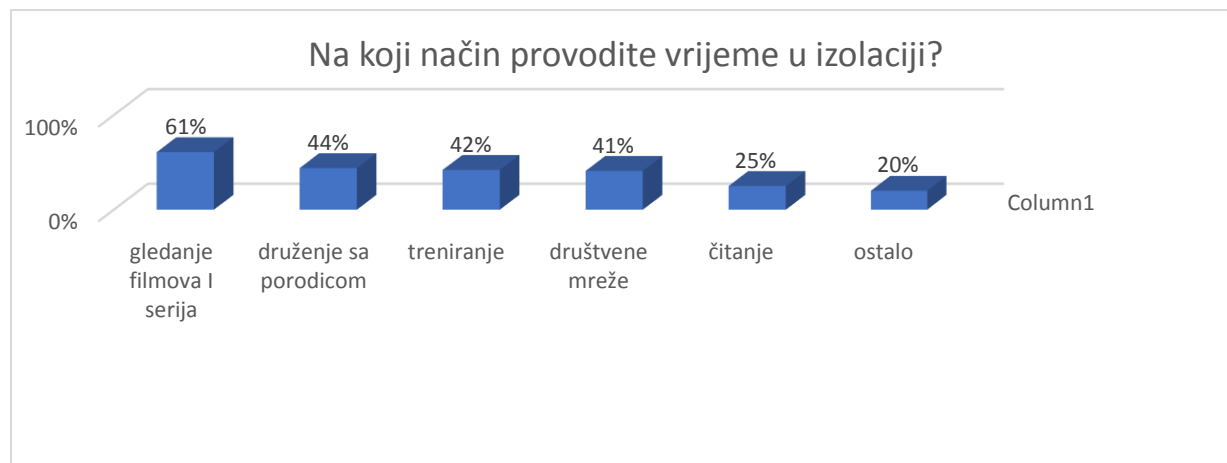
Ukupno smo imali 427 odgovora roditelja učenika I, II, III i IV razreda. Od ukupnog broja roditeljskih odgovora, struktura je sljedeća:

- Roditelji djece koja pohađaju II razred - 37%
- Roditelji djece koja pohađaju I razred - 34,4%
- Roditelji djece koja pohađaju III i IV razred - po 14,3%.

Ne treba zaboraviti da su u uputstvu za anketu roditelji zamoljeni da ispune anketu za svako dijete ponaosob, tako da broj 427 ne korespondira broju roditelja, već roditeljskih odgovora u odnosu na 427 djece – učenika Gimnazije.

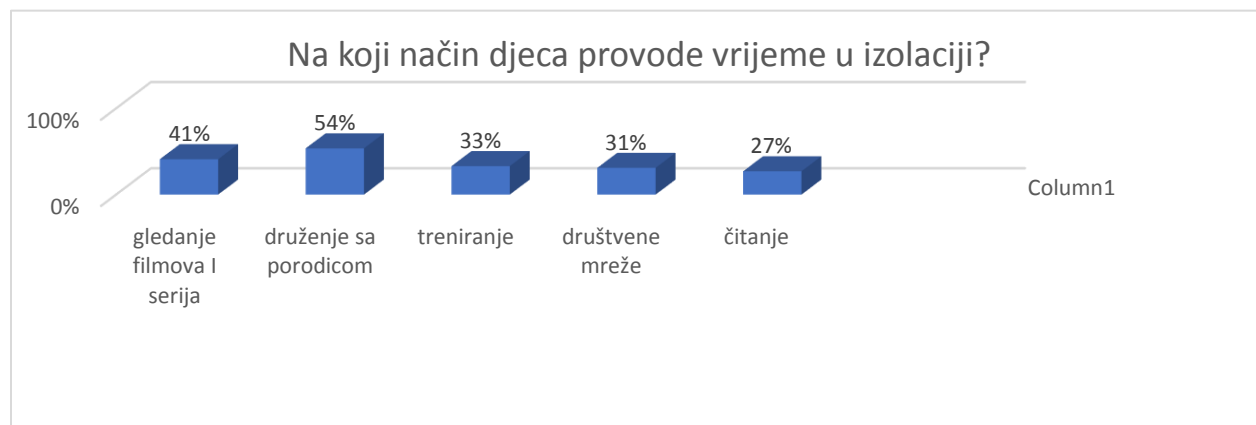
Prikaz i diskusija rezultata online ankete s učenicima i roditeljima

Na koji način djeca provode slobodno vrijeme u izolaciji?

Grafikon 1: Rezultati učeničke ankete na pitanje kako provode slobodno vrijeme u izolaciji

Uz mogućnost da označe najviše dvije stavke, na pitanje na koji način najčešće provode svoje vrijeme u izolaciji, najčešće birani odgovor učenika bio je gledanje filmova i serija, čak 60,8%, odnosno 225 učenika. Drugi najzastupljeniji odgovor, 44,3%, bio je druženje sa porodicom. Dosta učenika je odgovorilo da se sa izolacijom bore trenirajući (155 učenika što čini 41,9%). Nešto sličan procenat odnosio se na provođenje vremena na društvenim mrežama, koje je biralo 40,5% ispitanika. Manji procenat izjasnio se za čitanje knjiga (24,6%), odnosno 91 učenik. Ostali odgovorili bili su zastupljeni u manjoj mjeri, surfovanje internetom sa 17,8% i igranje igrica 13,2%.

Grafikon 2: Rezultati ankete roditelja na pitanje kako njihovo dijete provodi slobodno vrijeme u izolaciji

Roditelji navode da njihova djeca najčešće slobodno vrijeme provede u krugu porodice, nešto više od polovine bira ovu opciju (53,6%). Zatim biraju opciju da djeca gledaju filmove i serije (41%), te slijede odgovori: trenira (33%), na društvenim mrežama (31%) i čitajući knjige (27%). Manje zastupljeni odgovori su da surfuju internetom ili da igraju igrice. Čak 40 roditelja bira da upiše da djeca najčešće uče, a rijetki su odgovori da dijete svira, spava...

Ovdje primjećujemo različitu percepciju roditelja u odnosu na učenike. Roditelji smatraju da djeca vrijeme najčešće provode družeći se sa porodicom, dok su se učenici izjasnili da najviše vremena provode gledajući serije i filmove. Razlika je čak u 20%. Moguće da su ovakvi odgovori roditelja posljedica činjenice da su sada više vremena kod kuće, pa imaju osjećaj da se više druže sa djecom jer su svi skupa u kući, nego prije ove situacije sa korona virusom. Rezultati ranijih istraživanja (2014. pa 2018.) takođe su davali slične rezultate – roditelji teško mogu da isprate koliko vremena njihova djeca provode na određene aktivnosti.

Uključenost u proces učenja na daljinu

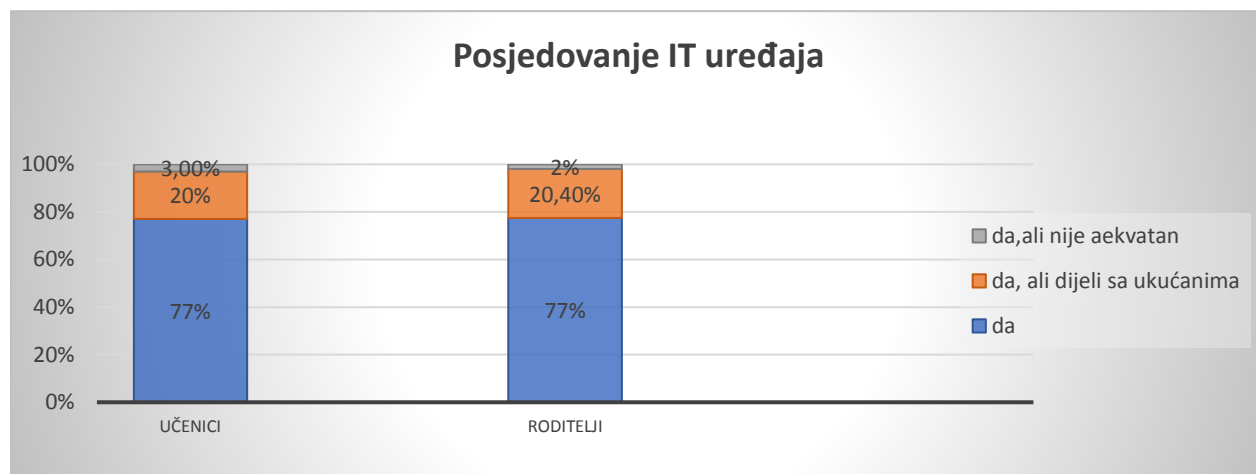
Grafikon 3: Rezultati ankete učenika i roditelja na pitanje uključenosti u proces učenja na daljinu

Rezultati anketiranja učenika ukazuju da je čak 96,8% učenika od samog početka uključena u koncept učenja na daljinu, a kada su roditelji u pitanju taj procenat je gotovo isti - njih 98,6% potvrđuje da su djeca od samog starta uključena u ovaj način učenja.

Raduje podatak da su i učenici i roditelji od početka ozbiljno shvatili koncept učenja na daljinu. Visoki procenti odgovora „DA“ ukazuju da su roditelji informisani i uključeni, ali i da prate rad svoje djece.

Posjedovanje IT uređaja putem kojeg učenici prate nastavu

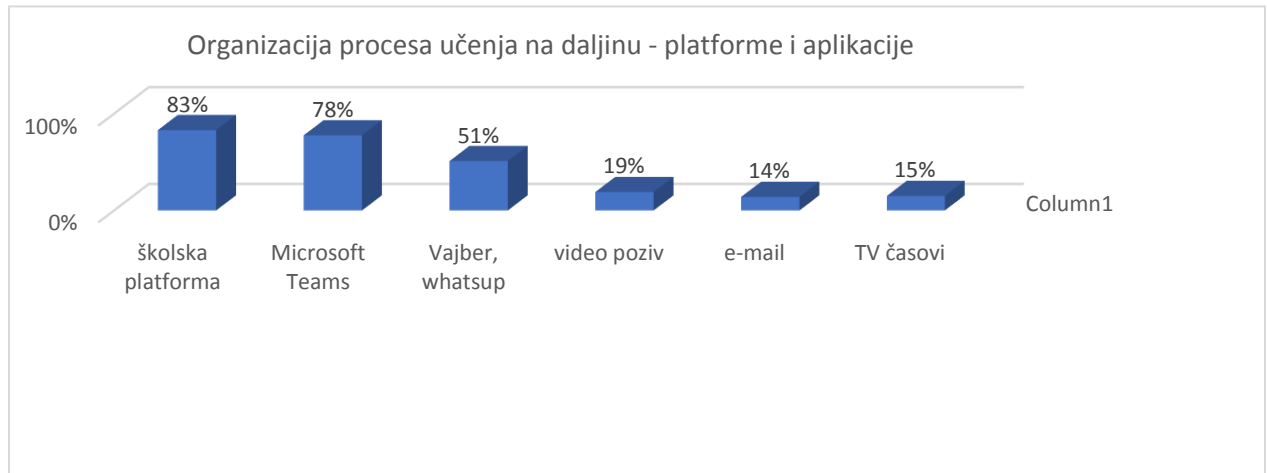
Grafikon 4: Rezultati ankete učenika i roditelja na pitanje da li posjeduju IT uređaje kako bi učenici mogli pratiti nastavu od kuće

Na pitanje da li posjeduju lični IT uređaj koji koriste za praćenje nastave, 77,8% učenika odgovorilo je potvrdno. Ipak značajan je i podatak da skoro 20% učenika, dakle svaki peti učenik, dijeli uređaj sa nekim od ukućana. U veoma malom procentu, ali opet značajna za nas informacija je i ta da oko 3% učenika odgovara da posjeduju uređaj, ali da on nije adekvatan i da ne mogu pristupiti svim aplikacijama koje su im potrebne za praćenje nastave.

Odgovori roditelja se gotovo u potpunosti poklapaju s odgovorima učenika: najveći broj roditelja, 77%, izjavljuje da djeca imaju svoj lični uređaj za praćenje nastave, dok 20,4% djece dijeli uređaj s ukućanima. Skoro 2% odgovora upućuju na to da dijete/porodica imaju uređaj, ali da nije adekvatan i da preko njega ne može pristupiti svim aplikacijama ili platformama kako bi pratio/la nastavu.

Svjesni smo da je posjedovanje odgovarajućeg uređaja preduslov za realizaciju nastave na daljinu. Dobijeni podaci su gotovo identični kod obje grupe ispitanika i ukazuju na to da je najveći broj učenika tehnički „opremljeni“ i da u tom pogledu nemaju poteškoća za praćenje ovakvog tipa nastave, a na školi je da i za ovaj mali broj učenika koji nema adekvatne uređaje pokuša da obezbijedi dodatni broj tableta koji bi im olakšao praćenje nastave.

Organizacija nastave na daljinu – koje platforme i aplikacije se najčešće koriste

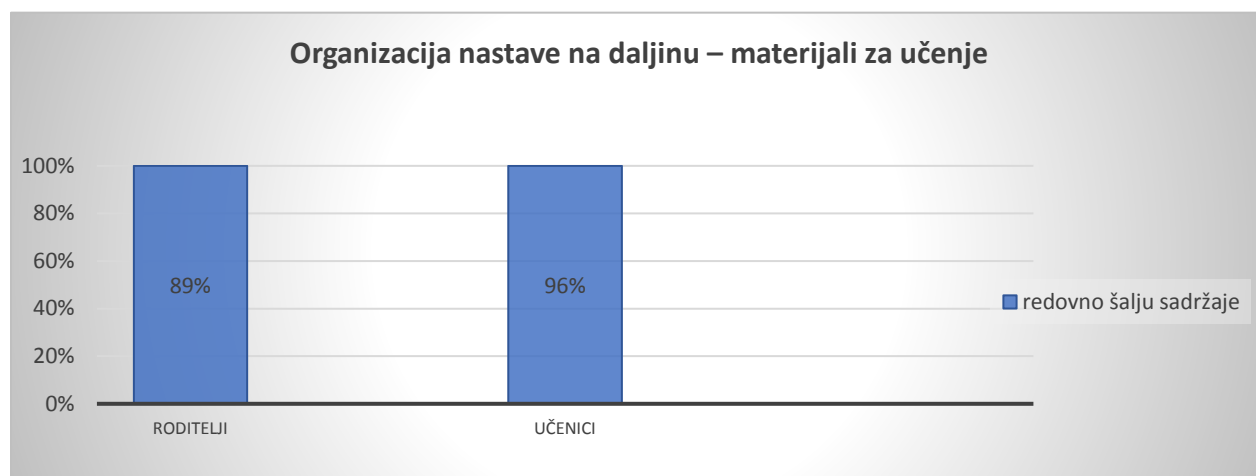

Grafikon 5: Rezultati učeničke ankete na pitanje koje aplikacije naješće koriste da bi pratili nastavu od kuće

Pitanje je zahtijevalo da učenici izaberu tri najčešća načina organizovanja nastave i odgovori su pokazali da su tri najzastupljenija načina: školska platforma (307 učenika od 370 ispitanih), zatim slijedi aplikacija Microsoft Teams (287 učenika od 370), te korišćenje aplikacija poput vibera i whatsapp-a (189 učenika od 370 ispitanih). U mnogo manjem obimu su zastupljeni odgovori da nastavnici nastavu organizuju putem video poziva (69 odgovora), emaila (52 odgovora), kao i platforme #UčiDoma, odnosno putem snimljenih TV časova (55 odgovora). **Ne treba zanemariti ni podatak da je gotovo svaki peti učenik izabrao opciju da se nastava izvodi putem svih raspoloživih i navedenih platformi, što je sigurno dodatno otežavajuća okolnost (78 odgovora).**

Školska platforma je popularna zbog preglednosti, ali i zato jer se počela koristiti i prije ove situacije. Učenici i nastavnici su tek počeli da spoznaju prednosti Microsoft Teams platforme, ali je i ona vrlo brzo ušla u upotrebu i našla se zbog svojih prednosti na drugom mjestu. Ono što je pozitivno jeste to da se korišćenje aplikacija poput vibera i whatsapp-a smanjuje, ali je s druge strane zabrinjavajuće da i dalje jako mali broj nastavnika koristi snimljene TV časove. Posebno ako uzmemo u obzir da je upravo iz naše škole jako veliki broj nastavnika, gotovo iz svih stručnih aktiva, učestvovao u snimanju tih časova.

Organizacija nastave na daljinu – materijali za učenje

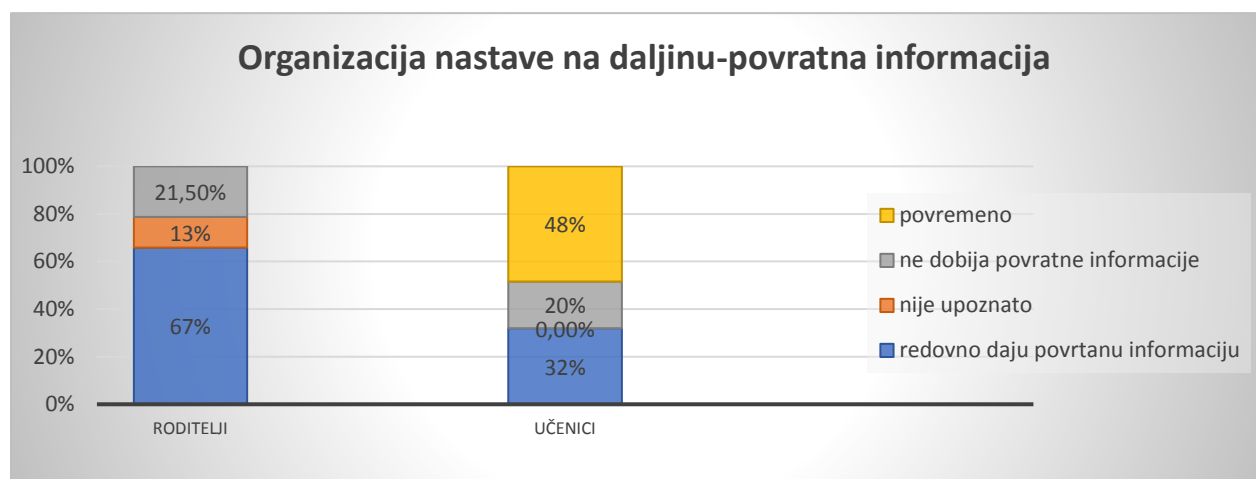

Grafikon 6: Rezultati ankete učenika i roditelja na pitanje o učestalosti slanja materijala za učenje

Roditelji su u velikoj mjeri saglasni s tim da nastavnici redovno šalju sadržaje (88,5%), dok taj procenat kod učenika koji su učestvovali u istraživanju je čak i veći - 95,7%.

Ovdje treba naglasiti da i učenici i roditelji prepoznaju visok nivo profesionalnosti i ažurnosti nastavnika kada je u pitanju slanje materijala, a potpuno realna i opravdana pretpostavka je da svi roditelji i nisu upoznati sa svim materijalom koji djeca primaju, tako da to može biti glavni razlog nešto nižeg procenta.

Organizacija nastave na daljinu – povratna informacija od strane nastavnika

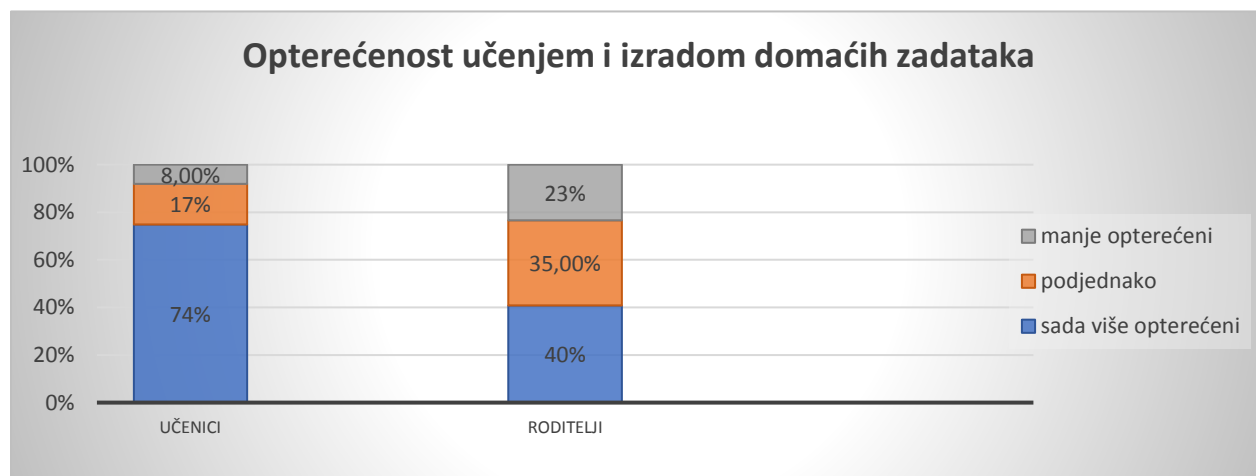
Grafikon 7: Rezultati ankete učenika i roditelja na pitanje o povratnim informacijama od strane profesora

Dvije trećine roditeljskih odgovora ukazuje na to da nastavnici, po njihovom saznanju, redovno daju povratnu informaciju djeci o urađenim zadacima - 65,6%. Takođe, 13% njih nije poznato, dok 21,5%, odnosno svaki peti roditeljski odgovor, ukazuje na to da djeca ne dobijaju povratne informacije.

Kada su učenici u pitanju, najveći broj istakao je da 48,4% procenata nastavnika povremeno izvještava učenike o uspješnosti urađenih zadataka. Svega 31,9% nastavnika redovno šalje povratnu informaciju učenicima, a 19,7% ne daje redovno odgovore na učeničke radove.

Roditelji u daleko većem procentu u odnosu na učenike smatraju da nastavnici daju povratnu informaciju o urađenom zadatku/procesu učenja učenika. Zanimljivo je da skoro isti procenat odgovora i učenika i roditelja, svaki peti odgovor (oko 20%), ukazuje na to da nastavnici uopšte ne daju povratnu informaciju. Rezultati nedvosmisleno govore da na ovaj segment obratimo pažnju jer je učenicima povratna informacija potrebna i kako bi nastavili dalje da uče na pravi način, ali i kako bi bili motivisani za rad i učenje. Potrebno je motivisati nastavnike da redovnije daju povratne informacije o zadacima koje šalju učenicima, ali i da se istovremeno mora voditi računa i o preopterećenosti nastavnika. Ovo se može izbjeći davanjem grupnih zadataka ili na način da povratne informacije budu konkretizovane na način da se učenicima daju informacije koje se odnose na najčešće greške koje čine. Redovnim izvještavanjem o uspješnosti urađenih zadataka ostvaruje se i bolja komunikacija i učenici imaju veću svijest o smislu svoga rada.

Opterećenost učenika učenjem i izradom domaćih zadataka u odnosu na period kada se nastava odvijala u učionici i potreba za podrškom roditelja

Grafikon 8: Rezultati ankete učenika i roditelja na pitanje kolika je opterećenost učenika učenjem i izradom domaćih zadataka u odnosu na period kada se nastava odvijala u učionici i potreba za podrškom roditelja

Što se tiče opterećenosti učenika domaćim zadacima i učenjem u odnosu na period kada se nastava odvijala u učionici, 74,3% istaklo je da je više opterećeno sada, nego što su to bili za vrijeme

redovne nastave. Takođe, 17% učenika izjavljuje da su podjednako opterećeni kao i ranije, dok njih 8% izjavljuje da su sada čak i manje opterećeni.

Kada je u pitanju opterećenost djeteta, mišljenje roditelja je podijeljeno i mala je razlika u njihovim odgovorima. Ipak, najveći procenat je onih koji smatraju da su djeca sada više opterećena – 40%. Slijedi 35% onih koji smatraju da je opterećenje isto, dakle da nema razlike, pa tek 23% onih odgovora koji misle da su djeca sada manje opterećena.

Daljom statističkom obradom nije utvrđeno postojanje razlika između stavova roditelja učenika različitih razreda po pitanju njihove opterećenosti. Na blažem nivou statističke značajnosti postoje razlike u procjeni opterećenosti učenika u odnosu na redovni nastavni proces. Učenici trećeg razreda procjenjuju da su u manjoj mjeri opterećeni u odnosu na učenike drugog i četvrtog razreda, a neznatno manje i u odnosu na učenike prvog razreda.

Generalno i učenici i roditelji/staratelji procjenjuju da je opterećenje učenika u toku procesa učenja na daljinu veće nego uobičajeno, s tim što veći procenat roditelja u odnosu na učenike smatra da je opterećenje ostalo isto.

	Učenici	Roditelji
prvi razred	1.32	1.84
drugi razred	1.27	1.86
treći razred	1.49	1.84
četvrti razred	1.31	1.85
Ukupno	1.34	1.85

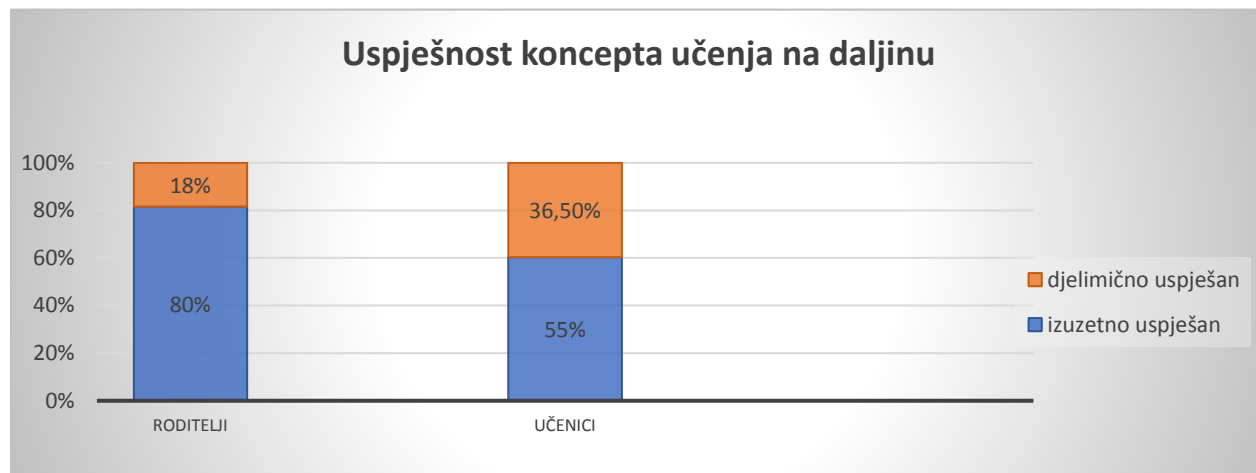
1 – više nego do sada, 2 – isto kao i prije, 3 – manje nego do sada

Ovakvi rezultati ne čude ako uzmemo u obzir činjenicu da su učenici, a ne njihovi roditelji, direktni učesnici u konceptu nastave na daljinu, pa je i logično da osjećaju veći pritisak. Iz svega navedenog, proističe zaključak da je učenicima ipak sigurnije školsko okruženje, učionica i živa riječ nastavnika, nešto što im lakše pada, i sa čim se lakše nose.

optereU želji da saznamo i koliko je opterećenje roditelja kada je u pitanju njihovo pružanje podrške djeci prilikom učenja i izrade domaćih zadataka, postavili smo pitanje na koje smo dobili odgovor da najveći procenat roditeljskih odgovora upućuje na to da ne postoji potreba da djeci pružaju podršku u procesu učenja, odnosno djeca sama završavaju obaveze u 42,6% slučajeva. Povremeno pruža podršku djetetu svaki peti roditelj (20%), a svakodnevno samo 13%. Skoro četvrtina roditeljskih odgovora ukazuje da prate djecu u smislu da li šalju zadatke i poštuju rokove (23,4%). I nešto manje od 1%, odnosno 4 roditeljska odgovora upućuju na to da nisu u mogućnosti (zbog posla, obaveza i sl.) da pruže ikakvu podršku djeci.

Ovakvi rezultati govore o samostalnosti naših učenika, o njihovom odgovornom odnosu prema školskim obavezama, čak i u ovakvim vanrednim okolnostima. Takođe, riječ je o djeci srednjoškolskog uzrasta, pa je negdje bilo i za očekivati da im neće biti potrebna podrška i pomoć roditelja oko izrade domaćih zadataka.

Procjena uspješnosti koncepta učenja na daljinu u Gimnaziji

Grafikon 9: Rezultati ankete učenika i roditelja na pitanje kolika je uspješnost koncepta učenja na daljinu

Na skali od 1-5 učenici (nedovoljno uspješan-izuzetno uspješan) roditelji i učenici imali su mogućnost da ocijene proces učenja na daljinu koji su organizovali naši nastavnici. Roditeljski odgovori procjenjuju organizaciju nastave na daljinu u našoj školi kao izuzetno uspješnom, gotovo 80% smatra da je nastava u potpunosti i uspješno organizovana, a 18% da je nastava djelimično uspješno organizovana. Kada su u pitanju učenici, 55,4% organizaciju nastave ocjenjuju u potpunosti i uspješno organizovanom, a 36,5% je ocjenjuje osrednje uspješnom.

Bez obzira na razlike u odgovorima, ni roditelji ni učenici ne procjenjuju nastavu neuspješnom, čak naprotiv, stepen zadovoljstva je vrlo visok i kod jedne i kod druge ciljne grupe.

Kako učenici vide uspješno organizovan način rada u okviru koncepta učenja na daljinu

Od 370 učenika koji su pristupili anketi, njih 265 dalo je odgovor na ovo otvoreno pitanje. Odgovori su nam ukazali na njihovo viđenje uspješne organizacije nastave:

- važnost komunikacije između nastavnika i učenika, ali i značaj dobijanja povratnih informacija o urađenim radovima,
- bolje je dobijati manji broj domaćih zadataka, ili umjesto obimnih radova, dobijati kreativne zadatke koji teže da od učenika izvuku i znanje i kreativnost,

- organizacija bi bila uspješnija kada bi postojala usaglašenost nastavnika u odjeljenjskim vijećima kako ne bi došlo do poklapanja termina, i kada bi predmetni profesori poštovali raspored časova i slali materijale u predviđenim terminima,
- korišćenje samo školske platforme koja im nudi preglednost, i koja predstavlja još jedan vid komunikacije sa nastavnicima,
- online predavanja putem aplikacije Microsoft Teams preko koje mogu biti u stalnom kontaktu sa nastavnicima i tako lakše savladati gradivo,
- nekoliko učenika reklo je da bi se online nastava bolje odvijala kada bi postojala samo jedna aplikacija ili platforma preko koje bi dobijali sve potrebne materijale, jer ne mogu da postižu rad na prevelikom broju aplikacija.

Ili kako to kaže jedna učenica: „jer učenici ipak osjećaju pritisak, dosta domaćih zadataka... Mislim da bi trebalo više da se uzmu u obzir potrebe učenika u ovom jako neizvjesnom vremenu za sve nas. Trenutno, kada mnoge od nas muči anksioznost i određena doza straha za svoj život i život svojih bližnjih, smatram da nije potrebno stvarati dodatni stres učenicima sa gomilom gradiva i domaćih zadataka. Moji drugari i ja trenutno imamo više školskih obaveza nego što smo imali dok smo redovno pohađali nastavu u školi. **Po mom mišljenju, uspješno organizovanje rada s učenicima na daljinu podrazumijeva stvaranje atmosfere u kojoj su učenici u mogućnosti da slobodno uče, istražuju i postavljaju pitanja vezana za gradivo, putem školske i drugih platformi, ali bez dodatnog i pretjeranog pritiska u vezi sa testovima, odgovaranjem i ocjenjivanjem.** Ocjene se svakako moraju formirati, ali je ključno da učenici savladaju i nauče ono što im je neophodno, a naš vrijedan ili manje vrijedan rad u prethodnom periodu je dokaz koliko zaista možemo kada to hoćemo.”.

Ovo pitanje otvorenog tipa dalo je učenicima mogućnost da oni sami ocijene šta je to što je kvalitetno u koceptu nastave na daljinu, a šta je ono što bi trebalo mijenjati. Analizirajući odgovore naših učenika dolazimo do zaključka da se uspješna nastava ogleda u kvalitetnoj komunikaciji sa profesorima, manje obimnom gradivu, boljoj organizaciji rasporeda online predavanja, kreativnim zadacima i dobijanju povratne informacije.

Kako učenici vide manje uspješno organizovan način rada u okviru koncepta učenja na daljinu
 Od 370 učenika koji su pristupili anketi, gotovo svi dali su odgovor na ovo otvoreno pitanje. Odgovori su nam ukazali na ono što **smatraju kao manje uspješan oblik organizacije nastave:**

- postavljanje i pretrpavanja školske i ostalih platformi za online učenje sadržajima, informacijama i ostalim materijalima,
- „suvoparno“ postavljanje prezentacija i zadavanje zadataka, bez ikakvih objašnjenja i instrukcija, posebno kada su u pitanju sadržaji iz prirodnih nauka za koje je potrebno dodatno objašnjenje,
- ispitivanje putem video poziva, njihovo predugo trajanje bez ikakvog vremenskog ograničenja, što učenicima dodatno oduzima vrijeme,
- organizovanje online nastave rano ujutru, vikendom i za vrijeme praznika,

- nedovoljna komunikacija i dobijanje povratnih informacija od strane predmetnih nastavnika, zbog kojih učenici ne mogu da stvore pravu sliku o svom znanju i napretku,
- neusklađenost članova odjeljenjskog vijeća u broju domaćih zadataka i ostalog rada s učenicima,
- online nastava ne bi bila kompletna i uspješna bez korišćenja aplikacija poput vibera i koje za njih u ovo vrijeme predstavljaju jedini način komunikacije i jedini vid prenošenja informacija od strane njihovih nastavnika, i smatraju da bi njihovo nekorišćenje dovelo do manjeg uspjeha u radu.

Ili kako to vide naši učenici:

„Manje uspješan rad jeste prečesto slanje materijala, i nedovoljno objašnjene lekcije, koje stvaraju vrstu nedoumica kod nas, učenika. Dodavanje novog gradiva, i nedovoljno savladavanjem starog, stvaraju se rupe koje je kasnije teško dopuniti.“

„Jedan manje uspješan način organizovanja učenja na daljinu, po mom mišljenju, podrazumijeva pretrpavanje školske i drugih platformi sadržajem, gradivom i informacijama, zakazivanje odgovaranja neradnim danima (često i kasno uveče) i stvaranje dodatnog stresa za učenike kojima ova situacija, kao i svima ostalima, zasigurno teško pada. Obimno gradivo koje se zasniva na sistemu „sam svoj učitelj“, jer profesori nijesu u mogućnosti ili ne znaju kako da gradivo objasne i približe učenicima, kao i preveliki broj predmeta (što uvijek predstavlja problem za učenike, bez obzira na situaciju) su takođe nešto što rad i učenje na daljinu čine manje uspješnim.“

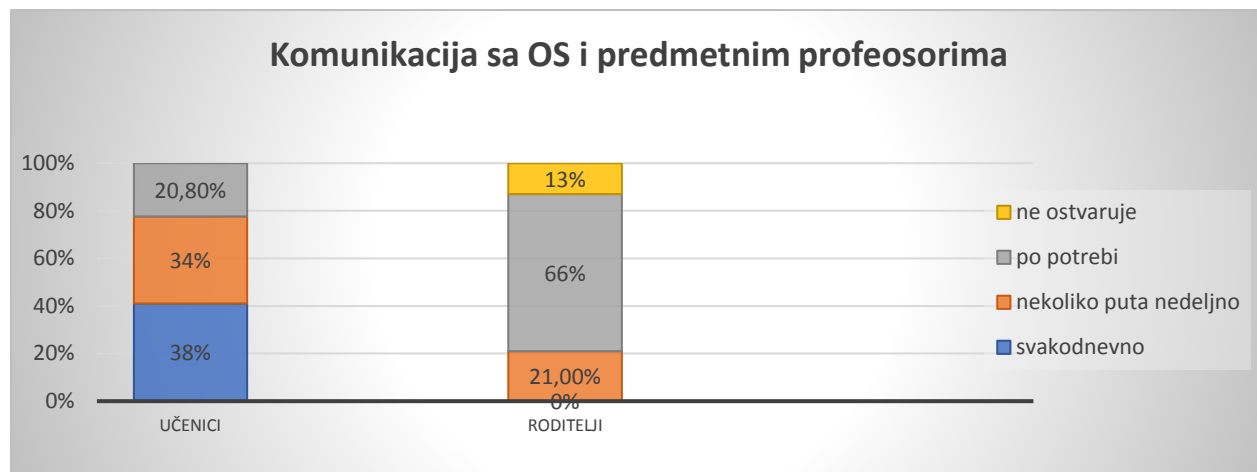
„Nastavnici nam šalju zadatke koje nakon određenog roka pregledaju, imamo predavanja preko raznih platformi, izlaze nam u susret oko domaćih zadataka i termina za predavanja. Takođe trebalo bi da razumiju da ukoliko ne damo svoj maksimum to je vjerovatno jer smo opterećeni mnogim predmetima u isto vrijeme.“

Dakle, najčešći odgovori bili su postavljanje i pretrpavanja školske i ostalih platformi za online učenje sadržajima, informacijama i ostalim materijalima, nedostatak objašnjenja nekih dijelova gradiva, predugo trajanje video poziva (online časova), korišćenje previše aplikacija, loša organizacija nastave unutar jednog odjeljenjskog vijeća i njihova neusklađenost, obimno gradivo i naravno, prevelik broj predmeta karakterističan za gimnazijske programe.

Odgovori i roditelja i učenika koji se provlače kroz nekoliko pitanja, ne samo ovo, odnose se na preobimno gradivo, preopterećenost domaćim zadacima i neusklađenost termina (diksutabilan raspored).

Komunikacija s odjeljenjskim starješinomi predmetnim profesorima

Grafikon 10: Rezultati ankete učenika i roditelja na pitanje o učestalosti komunikacije s odjeljenjskim starješinom

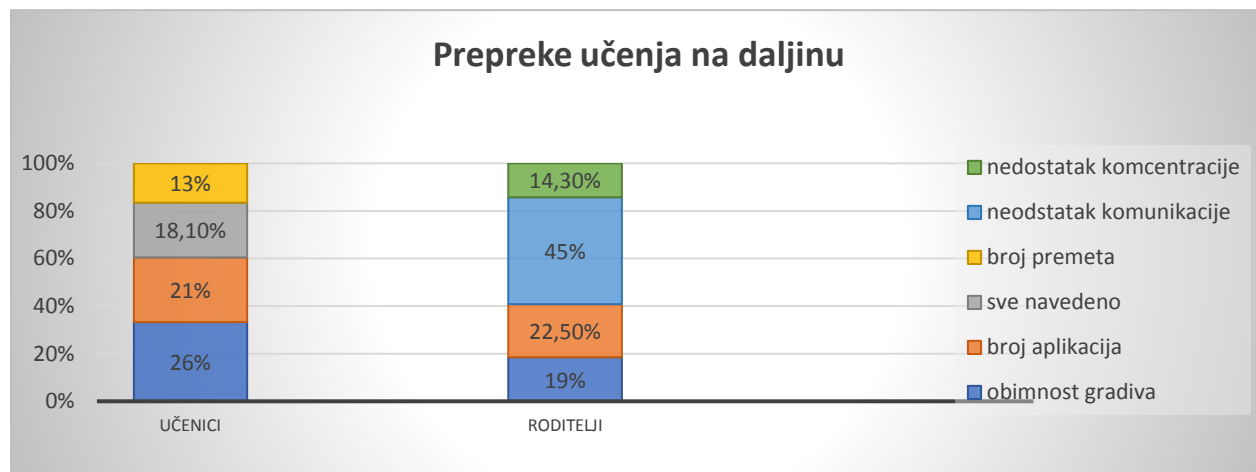
Na pitanje o učestalosti kontakta sa odjeljenjskim starješinom, najveći broj učenika ističe da su tu svakodnevno za sve nedoumice, odnosno 38,1%. Zatim su odgovori distribuirani na sljedeći način: sa odjeljenjskim starješinom nekoliko puta nedeljno čuje se 33,8%; po potrebi 20,8% učenika. Najmanji dio se izjasnio da nemaju nikakav kontakt sa odjeljenjskim starješinom.

Najveći broj roditelja komunicira sa odjeljenjskim starješinama: po potrebi 66%, a njih 21% ostvaruje kontakte nekoliko puta sedmično, jednom nedjeljno ili rjeđe. Ipak, 13% roditelja uošte ne ostvaruje kontakt.

Roditelji takođe pozitivno procjenjuju kvalitet komunikacije nastavnika s njihovom djecom: čak 82% je zadovoljno i izuzetno zadovoljno kvalitetom komunikacije; skoro 15% je djelimično zadovoljno i svega 3,5% nije zadovoljno kvalitetom komunikacije.

Odgovori na ovo postavljeno pitanje, ukazuju da su odjeljenjske starješine, uprkos novom načinu organizovanja nastave, prisutni u rješavanju brojnih nedoumica i problema kako za svoje učenike, tako i roditelje. Takođe, visok je stepen zadovoljstva roditelja komunikacijom koju nastavnici imaju s njihovom djecom.

Šta su najveće prepreke konceptu uspješnog učenja na daljinu u Gimnaziji

Grafikon 10: Rezultati ankete učenika i roditelja na pitanje koje su prepreke učenja na daljinu

Na pitanje šta im predstavlja najveći problem u savladavanju gradiva putem online nastave, ispitanici su kao glavnu prepreku izdvojili **obimno gradivo/materijal** koje im profesori šalju (26,2%). Zatim su istakli problem **prevelikog broja aplikacija** potrebnih za komunikaciju sa profesorima, sa udjelom od 21,4%. Određeni broj učenika kao prepreku smatra **sve navedene opcije** koje uključuju nejasno i obimno gradivo, preveliki broj predmeta i aplikacija za upotrebu (18,1%). Nezanemarljiv je i procenat učenika, skoro 13%, koji kao prepreke vide **preveliki broj predmeta** koji sa sobom nose veliki broj obaveza i nemogućnost da se skoncentrišu i posvete pažnju svakom predmetu pojedinačno (12,7%). U otvorenom dijelu ovom pitanja, gdje su ispitanici imali mogućnost da navedu svoje lične probleme na koje nailaze tokom nastave na daljinu, najviše su navodili: preveliki broj domaćih zadataka, nemogućnost uspostavljanja dobre komunikacije sa profesorima, gubitak motivacije...

Na osnovu analize učeničkih odgovora na zadato pitanje, dolazi se do zaključka da ipak postoje određene prepreke u ovakvom obliku realizovanja nastave. Iz analiziranih odgovora, kao glavni problem proizilazi preobimno gradivo, koje učenici ne uspijevaju da uspješno savladaju.

Odgovori roditelja se podudaraju s odgovorima učenika. Kao najveću prepreku konceptu učenja na daljinu u našoj školi roditelji prije svega prepoznaju **preveliki broj aplikacija/platformi** putem koje se nastava odvija (22,5%). Zatim slijede **obimnost gradiva** (18,5%), a na trećem mjestu se izdvaja **nemogućnost da se dijete skoncentriše na učenje u ovoj situaciji** (14,3%). Dosta njih (oko 40 odgovora) se odlučilo da doda razloge među kojima se izdavaju oni koji ukazuju da problem predstavlja nedostatak interakcije ili limitiran kontakt s nastavnicima, previše vremena provedeno pred ekranima, kao i dnevni raspored i neusklađenost termina.

Dolazimo do zaključka da ipak postoje određene prepreke u ovakvom obliku realizovanja nastave. Iz analiziranih odgovora, kao glavni problem proizilazi preobimno gradivo, koje učenici ne uspijevaju da uspješno savladaju, kao i preveliki broj aplikacija/platformi koje nastavnici koriste u komunikaciji

sa učenicima. I naravno, nikako ne smijemo zaboraviti da su okolnosti u kojima se nastava odvija ipak vanredne te da su i srednjoškolci podložni stresu i manju motivacije.

Preporuke ili sugestije za poboljšanje koncepta učenja na daljinu u Gimnaziji od strane učenika i roditelja

Na pitanje učenicima šta bi promijenili u dosadašnjem radu, najveći broj njih je isticao da je bolje da se **smanji obimnost i brojnost domaćih zadataka** zbog kojih provode po nekoliko sati za računarom radeći različite eseje, seminarske radove... Kao i u prethodnim odgovorima, učenici ističu da predmetni nastavnici ne poštuju raspored časova u dovoljnoj mjeri, već da dolazi do preklapanja između predmeta, što dovodi do toga da učenici ne mogu da postignu sve obaveze. Kao jedan od nedostataka naveli su i da se dešava da **nastavnici nenajavljeno šalju eseje, zadatke i seminarske radove**, za koje učenici nisu prethodno obavješteni, kao i to da je za izradu domaćih zadatak često dat kratak rok za njegovu izradu.

Još jedan konkretan i realan predlog od strane učenika je da se koristi **jedna platforma koristi za sve predmete** i da na taj način sve obaveze i predavanja budu preglednija i pristupačnija.

Jedan od značajnih komentara jeste i sugestija da se **predavanje preko aplikacije Microsoft Teams organizuje pojedinačno za svako odjeljenje**, a ne kao što učenici ističu, da se dešavaju i situacije da je više odjeljenja prisutno u jednom pozivu, što u mnogome remeti koncept časa.

Kao sugestija za poboljšanje online nastave prisutna je i ideja **pružanja povratnih informacija učenicima o njihovom dosadašnjem radu**. Manji broj učenika istakao je da **grupa nastavnika nije ostvarila kontakt sa njima** i da zbog toga postoji nejasno gradivo i brojna pitanja.

Sa druge strane postoje i **pozitivni komentari učenika**, da je nastava dobro organizovana, da nastavnici poštuju njihovo vrijeme i termine za slanje materijala. Još jedan dobar komentar dali su maturanti koji su istakli da su nastavnici, uprkos situaciji u kojoj se trenutno nalazimo, dali svoj maksimum u pripremi učenika za polaganje predstojećih maturalnih ispita.

Najčešći odgovori roditelja upućuju na potrebu za rasterećenjem gradiva, odnosno prilagođavanjem trenutnim uslovima i mogućnostima, zatim potrebe za kreiranjem jasnijeg rasporeda obaveza/predavanja i rokova, kao i potrebe za fokusiranim radom u smislu broja aplikacija. Značajan broj odgovora je konkretno usmjeren na rad pojedinih nastavnika i način komunikacije.

Zatim slijedi dobar dio odgovora koji ovaj način smatra dobrim i zahvalan je, ali i onaj koji je zabrinut kako će se odvijati procjena znanja učenika i uopšte ocjenjivanje, testovi, maturalni ispit da li će se održati, komunikacija koja se odvija samo preko djece itd.

Iz analiziranih odgovora, i učenici i roditelji smatraju da bi se poboljšao rad kada bi se smanjila brojnost domaćih zadataka, poštovali termini za slanje materijala, kao i raspored časova, uskladili predavanja, a rad i učenje odvijao putem jedinstvene platforme, kao i dobijanje povratne informacije od strane svih nastavnika. Naravno, i ovdje su, i jedni i drugi, iskoristili prostor da pohvale način organizovanja učenja na daljinu i istaknu pozitivne strane.

III PREDLOZI ZA UNAPREĐENJE

Novi uslovi za rad i koncept učenja na daljinu zahtijeva drugačiji pristup u našem planiranju i organizovanju nastave, a ne samo u vrednovanju rada učenika. Potrebno je voditi računa o opterećenosti učenika i rasporediti nastavne predmete čiji su sadržaji neophodni za nastavak učenja na budućim nivoima obrazovanja, dok predmete koji se svrstavaju u kategoriju vještina i umjetnosti možemo iskoristiti za relaksaciju, razonodu i kreativno zanimanje.

Nakon razmatranja analize i diskusije rezultata dobijene istraživanjem, predlažemo sljedeće:

- **Nastavnik se u toku realizacije učenja na daljinu mora prilagođavati novoj ulozi**, odnosno u ovom procesu on je taj koji facilitira procesom učenja i tome podešava strategije rada: osim što učenicima šalje materijal, on takođe daje dodatna objašnjenja nekih težih dijelova nastavnog materijala; u toku njihovog rada i učenja daje uputstva vezana za korišćenje materijala i resursa; kontinuirano prati i vrednuje učenički rad i redovno daje povratnu informaciju o napredovanju.
- **Značajno je unapređivati način na koji nastavnici daju povratnu informaciju učenicima** jer im je važna ne samo u dijelu motivisanja za dalji rad, već i radi potvrde da uče na pravi način i da su savladali gradivo.
- **Radi smanjenja opterećenja učenika, neophodno je poštovati izdvojene prijetne teme/oblasti** koje je potrebno obuhvatiti u jednom mjesecu i fokusirati se na ono gradivo koje je najvažnije i omogućava neometan nastavak učenja na budućim nivoima obrazovanja. Takođe je potrebno ujednačiti količinu sadržaja i materijala, kao i način praćenja rada učenika.
- **Na nivou odjeljenjskog vijeća neophodno je uspostaviti raspored nedjeljnih aktivnosti učenika** (raspored časova) koji treba biti prilagođen. Ovo će pomoći da se rasporede aktivnosti učenika vodeći računa o njihovoj opterećenosti i odredi vremenski okvir za online konsultacije na sedmičnom nivou, što će rezultirati poštovanjem termina i usklađivanjem obaveza i nastavnika i učenika.
- Značajno bi bilo **svesti broj aplikacija/platformi/IT alata koje se koriste za kao kanali komunikacije**. Učenici kao najznačajnije navode školsku platform i Microsoft Teams, te njima treba dati prioritet u odnosu na viber grupe i tome slično.
- Za sve definisane aktivnosti učenika potrebno je **osmisliti nove tehnike praćenja i vrednovanja znanja učenika**, a prije svega uzeti u obzir pomjeranje fokusa sa sumativnog na formativno ocjenjivanje. Vrednovanje učeničkog znanja mora biti kontinuirano.

IV ANEKSI

Aneks 1: Pitanja online ankete za učenike „Učenje na daljinu“

Dragi/a učenice/ce, pred tobom je upitnik kojim želimo da ispitamo stepen zadovoljstva novim konceptom učenja na daljinu u vanrednim okolnostima izazvanim KORONA virusom.

Molimo te da iskreno odgovoriš na postavljena pitanja kako bi nam pomogao/la da poboljšamo kvalitet nastave na daljinu i otklonimo eventualne probleme.

Upitnik je anonimn i dobijeni podaci će se isključivo koristiti za unapređenje kvaliteta nastave na daljinu. Molimo te da upitnik popuniš najkasnije do srijede 22.04.2020.god.

1. Pol

- M
- Ž

2. Razred

- Prvi
- Drugi
- Treći
- Četvrti

3. Na koji način najčešće provodiš slobodno vrijeme u izolaciji? (označi najviše dve stavke)

- gledajući serije i filmove
- družeći se s porodicom
- igrajući igrice
- čitajući knjige
- treniram
- surfujući internetom
- na društvenim mrežama
- nešto drugo _____

4. Da li si od početka prekida redovne nastave uključen/a u proces učenja na daljinu?

- Da
- Ne

5. Da li posjeduješ IT uređaj (telefon, tablet ili računar) koji ti služi za učenje na daljinu?

- Da, imam lični uređaj
- Da, dijelim ga s ukućanima (brat, sestra, roditelji/staratelji)
- Da, ali nije adekvatan uređaj preko koga mogu pristupiti svim aplikacijama/platformama
- Nešto drugo:

6. Na koji način tvoji nastavnici organizuju proces učenja na daljinu? (označi 3 najčešća načina)

- preko školske e-platforme
- preko Microsoft Teamsa
- preko video poziva (Zoom, Skype, Google Hangouts)
- preko e-maila
- preko TV programa „Uči doma“
- preko aplikacija (Viber, WhatsApp)
- preko svega gore navedenog

7. Da li ti nastavnici redovno šalju zadatke i materijale za učenje?

- Da, šalju redovno
- Šalju povremeno
- Ne šalju dovoljno redovno

8. Da li ti nastavnici redovno daju povratnu informaciju o zadatku koji si uradio/la?

- Da, šalju redovno
- Šalju povremeno
- Ne šalju dovoljno redovno

9. Po tvom mišljenju, kako ocjenjuješ svoju opterećenost domaćim zadacima i učenjem u odnosu na period kada se nastava odvijala u učionici?

- Više sam opterećen/a sada
- Podjednako sam opterećen/na kao i ranije
- Manje sam opterećen/a sada

10. Kako, imajući na umu sve nastavnike koji ti predaju, ocjenjuješ proces učenja na daljinu koji su organizovali?

1-5

(nedovoljno uspješan – izuzetno uspješan)

11. Kratko opiši način, po tvom mišljenju, uspješnog organizovanja rada s učenicima na daljinu.

12. Kratko opiši način, po tvom mišljenju, manje uspješnog organizovanja rada s učenicima na daljinu.

13. Koliko često si u kontaktu s odjeljenjskim starješinom?

- svakodnevno
- nekoliko puta nedjeljno
- jednom nedjeljno
- rjeđe
- po potrebi
- ne ostvarujem kontakt

- nešto drugo:

14. Šta bi izdvojio/la kao najveću prepreku učenja na daljinu?

- nejasno gradivo
- obimno gradivo
- preveliki broj predmeta
- preveliki broj aplikacija za online nastavu
- slaba internet konekcija, bez ličnog IT uređaja
- nemogućnost da se skoncentrišem na učenje u ovoj situaciji
- sve navedeno zajedno
- nešto drugo _____

15. Ukoliko imaš preporuku ili sugestiju za poboljšanje koncepta učenja na daljinu, molimo te da navedeš:

_____

Aneks 2: Pitanja online ankete za roditelje/staratelje „Učenje na daljinu“

Poštovani roditelji/staratelji,

Pred Vama se nalazi upitnik koji se odnosi na procjenu uspješnosti realizacije nastave na daljinu i napredovanja djece u vanrednim okolnostima izazvanim KORONA virusom. S obzirom da ste kao roditelji/staratelji u svakodnevnom neposrednom kontaktu s djecom, pružate im podršku u učenju i pratite njihov rad, Vaše mišljenje će nam biti od velikog značaja.

Upitnik je anonimn i dobijeni podaci će se isključivo koristiti za unapređenje kvaliteta nastave na daljinu. Ukoliko imate više od jednog djeteta u našoj školi, molimo Vas da upitnik ispunite za svako dijete pojedinačno. Takođe, bili bismo Vam zahvalni da upitnik popunite najkasnije do srijede 22.04.2020.god.

1. Koji razred pohađa Vaše dijete:

- Prvi
- Drugi
- Treći
- Četvrti

2. Na koji način Vaše dijete najčešće provodi slobodno vrijeme u izolaciji? (označite najviše dvije stavke)

- gledajući serije i filmove
- družeći se s porodicom
- igrajući igrice
- čitajući knjige
- trenira
- surfujući internetom
- na društvenim mrežama
- nešto drugo _____

3. Da li je Vaše dijete od početka prekida redovne nastave uključeno u proces učenja na daljinu?

- Da
- Ne

4. Da li Vaše dijete posjeduje IT uređaj (telefon, tablet ili računar) koji mu služi za učenje na daljinu?

- Da, ima lični uređaj
- Da, dijeli ga s ukućanima (brat, sestra, roditelji/staratelji)
- Da, ali nije adekvatan uređaj preko koga može pristupiti svim aplikacijama/platformama
- Nešto drugo:

5. Da li djetetu pružate podršku u toku učenja i izrade domaćih zadataka:

- Da, svakodnevno
- Da, povremeno

- Da, pratim da li šalje zadatke i poštuje rokove
  - Ne, dijete samostalno završava svoje obaveze
  - Ne, nisam u mogućnosti
  - Nešto drugo:
- 6. Ukoliko redovno pratite rad djeteta, da li, po Vašem mišljenju, nastavnici redovno šalju sadržaje tj. redovno ih objavljuju u virtuelnim učionicama?**
- Ne, ne šalju redovno sadržaj
  - Da, šalju redovno sadržaj
  - Nisam upoznat/a
- 7. Ukoliko redovno pratite rad djeteta, da li, po Vašem mišljenju, nastavnici redovno daju povratnu informaciju o urađenim zadacima?**
- Ne, ne daju redovno povratne informacije
  - Da, daju redovno povratne informacije
  - Nisam upoznat/a
- 8. Po Vašem mišljenju, kako biste ocijenili opterećenost djeteta domaćim zadacima i učenjem u odnosu na period kada se nastava odvijala u učionici?**
- Više je opterećen/a sada
  - Isto kao i prije
  - Manje je opterećen/a sada
  - Ne znam
- 9. U kojoj mjeri procjenjujete da Vaše dijete učeći na ovaj način uspijeva da postigne rezultate tokom nastave na daljinu?**
1- 5
(ne uspijeva uopšte - u potpunosti uspijeva)
- 10. Kako procjenjujete proces učenja na daljinu koji su organizovali nastavnici Vašeg djeteta?**
1-5
(nedovoljno uspješan – veoma uspješan)
- 11. Koliko često ste u kontaktu s odjeljenjskim starješinom Vašeg djeteta?**
- svakodnevno
  - nekoliko puta nedjeljno
  - jednom nedjeljno
  - rjeđe
  - po potrebi
  - ne ostvarujem kontakt
  - nešto drugo:
- 12. Ukoliko povremeno ili redovno pratite komunikaciju Vašeg djeteta i nastavnika u virtuelnim učionicama, kako procjenjujete kvalitet komunikacije nastavnika s Vašim djetetom?**
1 - 5
(neadekvatna komunikacija - izuzetno dobra komunikacija)

13. Šta biste izdvojili kao najveću prepreku u učenju na daljinu?

- nejasno gradivo
- obimno gradivo
- preveliki broj predmeta
- preveliki broj aplikacija za online nastavu
- slaba internet konekcija, bez ličnog IT uređaja
- nemogućnost da se dijete skoncentriše na učenje u ovoj situaciji
- nešto drugo _____

14. Ukoliko imate preporuku ili sugestiju za poboljšanje koncepta učenja na daljinu, molimo Vas da navedete:

Hvala Vam što ste odvojili vrijeme i popunili upitnik.